

WYMAGANIA EDUKACYJNE I KRYTERIA OCENIANIA

Ogólnokształcąca Szkoła Sztuk Pięknych w Zakopanem

JĘZYK POLSKI W KLASIE IV OSSP (nauczyciel: Paweł Wrzesień)

Wymagania ogólne	Ocena dopuszczająca uczeń:	Ocena dostateczna uczeń:	Ocena dobra uczeń:	Ocena bardzo dobra uczeń:
I. Odbiór wypowiedzi i wykorzystanie zawartych w nich informacji	<ul style="list-style-type: none"> rozumie teksty o nieskomplikowanej budowie dostrzega sensy zawarte w powierzchniowej warstwie tekstu z pomocą (np. nauczyciela) roz-poznaje funkcje tekstu i wskazuje środki językowe służące ich realizacji odbiega od stosowania kryteriów poprawności językowej 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie teksty o niezbyt skomplikowanej budowie stara się dostrzegać sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu próbuje rozpoznać funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji zwraca uwagę na kryteria poprawności językowej 	<ul style="list-style-type: none"> na ogół rozumie teksty o skomplikowanej budowie na ogół dostrzega sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu na ogół rozpoznaje funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji na ogół ma świadomość kryteriów poprawności językowej 	<ul style="list-style-type: none"> rozumie teksty o skomplikowanej budowie dostrzega sensy zawarte w strukturze głębokiej tekstu rozpoznaje funkcje tekstu i środki językowe służące ich realizacji ma świadomość kryteriów poprawności językowej

II. Analiza i interpretacja tekstów kultury	<ul style="list-style-type: none"> • nie zawsze poprawnie stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu próbuje wykorzystać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • próbuje poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • próbuje odczytać rozmaite sensy dzieła • podejmuje próbę dokonania interpretacji porównawczej 	<ul style="list-style-type: none"> • stara się stosować w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu stara się wykorzystywać wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • stara się poznać niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • stara się odczytać rozmaite sensy dzieła • stara się dokonać interpretacji porównawczej 	<ul style="list-style-type: none"> • na ogół stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu na ogół wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • na ogół poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • na ogół odczytuje rozmaite sensy dzieła • na ogół dokonuje interpretacji porównawczej 	<ul style="list-style-type: none"> • stosuje w analizie podstawowe pojęcia z zakresu poetyki • w interpretacji tekstu wykorzystuje wiedzę o kontekstach, w jakich może być on odczytywany • poznaje niezbędne dla literatury fakty z historii literatury i innych dziedzin humanistyki • odczytuje rozmaite sensy dzieła • dokonuje interpretacji porównawczej
III. Tworzenie wypowiedzi	<ul style="list-style-type: none"> • buduje wypowiedzi o niezbyt wysokim stopniu złożoności • nie zawsze stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki • próbuje zwiększać własną kompetencję językową 	<ul style="list-style-type: none"> • stara się budować wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności • próbuje w wypowiedziach stosować podstawowe zasady logiki i retoryki • zwraca uwagę na własną kompetencję językową 	<ul style="list-style-type: none"> • na ogół buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności • na ogół stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki • na ogół ma świadomość własnej kompetencji językowej 	<ul style="list-style-type: none"> • buduje wypowiedzi o wyższym stopniu złożoności • stosuje w nich podstawowe zasady logiki i retoryki • ma świadomość własnej kompetencji językowej

Kryteria oceniania odpowiedzi ustnej (opisowe)

		o c e n a				
		dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
P O Z I O M	MERYTORYCZNY	Słycona, niepełna odpowiedź, ograniczony dobór faktów i/lub ubogi dobór lektur; sądy odtwórcze, powierzchniowe, dopuszczalne drobne błędy rzeczowe.	Odpowiedź krótka, ograniczająca się do skomentowania najważniejszych faktów; dopuszczalne nieliczne uproszczenia interpretacyjne; wnioskowanie ma charakter odtwórczy.	Odpowiedź rzeczowa, interpretacja utworów merytorycznie poprawna, widoczne są próby oceniania omawianych problemów i formułowania własnych sądów.	Odpowiedź pełna, wyczerpująca temat i bezbłędna; samodzielne argumentowanie, wnioskowanie i ocenianie.	Tak jak na ocenę bardzo dobry oraz: odwoływanie się do treści pozaprogramowych, erudycyjność wypowiedzi.
	STRUKTURALNY	Występują zakłócenia w kompozycji i spójności wypowiedzi.	Odpowiedź trójdzielna, dopuszczalne drobne usterki kompozycyjne.	Odpowiedź trójdzielna, spójna; formułowane wnioski układają się w logiczny wywód.	Trójdzielna i spójna wypowiedź podporządkowana logice wyvodu, przytaczanie cytatów.	Tak jak na ocenę bardzo dobry oraz: umiejętne wplatanie funkcjonalnych cytatów.
	JĘZYKOWY	Język jest komunikatywny, ubogie słownictwo, dopuszczalne błędy językowe.	Styl ogólnie poprawny; dopuszczalne drobne błędy stylistyczne i gramatyczne.	Styl poprawny; dopuszczalne nieliczne niezręczności stylistyczne.	Swobodny styl wypowiedzi, bogate słownictwo, wysoka sprawność językowa.	Tak jak na ocenę bardzo dobry.

Odpowiedź jest oceniana na niedostateczny, kiedy uczeń:

- nie udziela odpowiedzi (nie zna treści programowych),
- odpowiada nie na temat,
- odpowiada, ale jego wypowiedź nie spełnia wymogów określonych na ocenę dopuszczającą.

Kryteria oceniania analizy i interpretacji tekstu literackiego

(nieposiadającego klucza interpretacyjnego)

POZIOMY	O c e n y				
	dopuszczający	dostateczny	dobry	bardzo dobry	celujący
	1. Uczeń rozumie polecenie (sugestię interpretacyjną).				
	2. Odczytuje tekst na poziomie znaczeń dosłownych.	2. Odczytuje tekst na poziomie znaczeń dosłownych. Dostrzega podstawowe środki stylistyczne.	2. Odczytuje tekst na poziomie znaczeń metaforycznych. Rozróżnia środki stylistyczne i trafnie wskazuje funkcje niektórych.	2. Odczytuje tekst na poziomie pogłębionych znaczeń metaforycznych. Celnie wskazuje funkcje zastosowanych środków stylistycznych.	Tak jak na ocenę bardzo dobry oraz: odwołuje się do treści pozaprogramowych.

POZIOM MERYTO- RYCZNY – TREŚĆ		3. Odnosi się do tytułu, motto, incipitu.	3. Odczytuje znaczenie tytułu, motto, incipitu.	3. Interpretuje tytuł, motto, incipit.	
		4. Podejmuje próbę interpretacji tekstu.	4. Interpretuje tekst, dostrzegając większość cech ważnych dla jego struktury.	4. Interpretuje tekst w sposób pogłębiony, przedstawiając spójną koncepcję, która aspiruje do pełnego jego rozumienia.	
	5. Dostrzega nieliczne, najprostsze konteksty interpretacyjne (przynajmniej jeden).	5. Umieszcza utwór w kontekście np. historyczno-literackim lub kulturowym.	5. Odczytuje utwór np. w kontekście historycznoliterackim i/lub kulturowym.	5. Odczytuje utwór w szeroko rozumianych kontekstach: historyczno-literackim, kulturowym i filozoficznym (innych).	
	6. Dostrzega nieliczne elementy konstrukcji tekstu.	6. Wskazuje podstawowe elementy konstrukcji tekstu.	6. Odczytuje różnorodne elementy konstrukcji tekstu.	6. Odczytuje funkcje różnorodnych konstrukcji tekstu.	
	7. Wypowiada powierzchowne, płytkie opinie o tekście.	7. Podejmuje próbę sformułowania własnych refleksji o tekście.	7. Formułuje samodzielnie refleksje o tekście.	7. Wyraża dojrzałe, bogate, celne i wnikliwe refleksje o tekście.	

KOMPOZY- CJA, JĘZYK, ZAPIS	Tak jak w kryteriach dotyczących oceniania maturalnego.
----------------------------------	---

KRYTERIA OSIĄGNIĘĆ NA POSZCZEGÓLNE OCENY

Zakres	OCENA DOPUSZCZAJĄCA (tzw. wymagania konieczne)	OCENA DOSTATECZNA (tzw. wymagania podstawowe)	OCENA DOBRA (tzw. wymagania rozszerzające)	OCENA BARDZO DOBRA (tzw. wymagania dopełniające)
	Na ocenę dopuszczającą uczeń potrafi:	Na ocenę dostateczną uczeń potrafi to, co na ocenę dopuszczającą, a także:	Na ocenę dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dostateczną, a także:	Na ocenę bardzo dobrą uczeń potrafi to, co na ocenę dobrą, a także:
Kultura i literatura	<ul style="list-style-type: none"> • przyporządkować epoce nazwiska pisarzy wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> oraz wymienić ich dzieła • przyporządkować autorowi określonej epoki tytuły i głównych bohaterów utworów literackich wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> • określić przybliżone ramy chronologiczne antyku, średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia • wyjaśnić znaczenie nazw epok literackich • wymienić postaci mityczne (z kultury greckiej i rzymskiej) 	<ul style="list-style-type: none"> • określić tematykę wszystkich omawianych utworów literackich • podać najważniejsze cechy rodzajowe tekstów lirycznych, epickich i dramatycznych • wyjaśnić różnicę między literaturą a publicystyką oraz literaturą a retoryką <ul style="list-style-type: none"> • wskazać podstawowe cechy wszystkich omawianych gatunków literackich • porównać wizerunki Maryi w liryce średniowiecza • scharakteryzować postawę podmiotu lirycznego w wybranych pieśniach i <i>Tre-</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • wymienić głównych twórców kultury (nauki, sztuki, filozofii) i ich dzieła w omawianych epokach • określić funkcje środków językowych zastosowanych w tekście • wskazać dominantę kompozycyjną i stylistyczną oraz dokonać analizy typowego dla epoki i autora utworu literackiego • zdefiniować tragizm, komizm i groteskę jako kategorie estetyczne, odwołując się do omówionych utworów • wskazać związki literatury z wydarzeniami historycznymi, kulturą i sztuką oraz filozofią 	<ul style="list-style-type: none"> • omówić przemiany gatunkowe w obrębie dramatu i powieści • scharakteryzować różne systemy wersyfikacyjne stosowane w polskiej poezji doby średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia • porównać sposób postrzegania ojczyzny i patriotyzmu w omawianych lekturach • wskazać zależność między językiem omawianych powieści np. <i>Przemysły Don Kichot</i> z <i>Man-czy</i> M. de Cervantesa, <i>Dżuma</i> A. Camusa, <i>Mistrz</i>

	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcia: mit, mitologia, mit kosmogoniczny, mit teogoniczny, mit antropogeniczny, mit genealogiczny, kultura, tekst kultury, sacrum, profanum • wskazać różnicę między politeizmem a monoteizmem • scharakteryzować historię Gilgamesza • wymienić najcenniejszy zabytek sztuki sumeryjskiej (tj. <i>Sztandar z Ur</i>) • rozróżnić pojęcie kultury masowej i kultury elitarnej • opowiedzieć treść wybranego mitu (np. mitu o Narcyzie, mit o rodzie Labdakidów, mit o Orfeuszu, mit o Admecie i Alceście) • dokonywać analizy i interpretacji wybranych tekstów kultury • wskazać nadawcę i odbiorcę tekstu • omówić genezę teatru greckiego • wskazać najważniejsze elementy architektury teatru greckiego – orchesterę, proskenion, skene itp.) • wymienić elementy struktury tragedii antycznej (np. prologos, parodos, epej-sodion, stasimon, exodos) i podać najważniejsze cechy 	<p>nach J. Kochanowskiego</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać tragizm bohaterów tragedii antycznej i szekspirowskiej • scharakteryzować wzorce osobowe i postawy bohaterów, odwołując się do omówionych utworów literackich (asceta, postawa franciszkańska, etos rycerski, postawa stoicka i epikurejska, humanista, Sarmata, klasyk oświecenia, sentymentalista) • powiązać fakty literackie z istotnymi wydarzeniami historycznymi danej epoki (np. upadek cesarstwa zachodniorzymskiego, chrzest Polski, schizma wschodnia, odkrycia geograficzne, wynalazek druku przez J. Guttenberga, upadek cesarstwa wschodniorzymskiego, wynalezienie maszyny parowej itp.) • rozpoznać rodzaje mitów i ich funkcje • analizować i interpretować mit • dokonywać charakterystyki porównawczej bohaterów tekstów kultury wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> • porównać wizję człowieka, obraz zaświatów, koncep- 	<p>omawianych epok</p> <ul style="list-style-type: none"> • porównać wzorce osobowe, kreacje bohaterów oraz wizję świata i człowieka w Biblii, antyku, średniowieczu, renesansie, baroku, oświeceniu, odwołując się do utworów literackich • opisać następujące motywy i toposy: jednostka wobec despotyzmu, piekło (zaświaty), wędrówka, kobieta, świat jako teatr, śmierć, odwołując się do omówionych utworów • opisać różne realizacje dydaktycznej funkcji literatury, odwołując się do poznanych tekstów • wskazać związek między reformacją a kształtem kultury renesansu • wskazać nawiązania do światopoglądu i estetyki antyku w renesansie oraz do światopoglądu i estetyki średniowiecza w baroku oraz objaśnić przyczynę ich występowania • rozpoznać nawiązania do idei średniowiecza, renesansu, baroku i oświecenia w literaturze współczesnej • ocenić postawy bohaterów literackich • wykazać powiązania między poematem heroikomicznym a eposem • wskazywać w tekście kul- 	<p>i <i>Małgorzata M. Bułhako-wa, Solaris</i> S. Lema a kreacją świata przedstawionego w tych utworach</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać i opisać charakterystyczne cechy językowe oraz stylistyczne w tekstach literackich średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia • rozpoznać nawiązania do poetyki renesansu, baroku i oświecenia w literaturze współczesnej • wskazać elementy parodii, pastiszu i trawestacji w dziele literackim oraz określić ich funkcje • porównać sposoby realizacji tego samego motywu (toposu) w dwóch tekstach literackich • zinterpretować dzieło literackie w samodzielnym dobranym kontekście (np. filozoficznym, historycznym, historycznoliterackim, kulturowym) • objaśnić sposoby i mechanizmy reinterpretacji toposów, mitów oraz symboli literatury wcześniejszych epok w tekstach współczesnych • rozpoznać i odczytać
--	--	---	--	--

	<p>gatunkowe dramatu antycznego (np. jedność czasu, miejsca i akcji, konflikt tragiczny, zachowanie zasady <i>decorum</i> itp.)</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcie <i>homo viator</i>, <i>homo faber</i>, topos, re-interpretacja, archetyp, błędny rycerz • wymienić cechy charakterystyczne dla eposu Homera • zdefiniować pojęcie Biblii, podając etymologię słowa • dostrzegać wspólne motywy tematyczne występujące w Biblii • wskazywać motywy o proveniencji biblijnej występujące w tekstach kultury epok późniejszych (np. w <i>Boskiej Komedii</i> D. Alighieri, <i>Dżumie</i> A. Camusa, <i>Psalterzu Dawidowym</i> J. Kochanowskiego czy w <i>Sonecie IV. O wojnie naszej, którą wiedziem z szatanem, światem i ciałem</i> M. Sępa Szarzyńskiego) • odróżniać od siebie tekst liryczny, epicki i dramatyczny • dokonać analizy utworów wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> przy uwzględnieniu następujących katego- 	<p>cję artysty, wizerunek kobiety itp. w tekstach kultury omawianych epok</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić stosunek określonych epok do śmierci • wyszukiwać w tekstach kultury słowa kluczowe i odczytywać ich znaczenie • rozpoznać cechy charakterystyczne sztuki antycznej, romańskiej, gotyckiej, renesansowej, barokowej, klasycystycznej i sentymentalnej, współczesnej • opisać następujące motywy i tematy literackie, odwołując się do omówionych utworów: prze-mijanie, śmierć, zbrodnia i kara, władza, nieśmiertelność poety i poezji, koncepcje życia godnego i szczęśliwego, naprawa Rzeczypospolitej, miłość silniejsza od śmierci • scharakteryzować wizję świata i człowieka w Biblii, literaturze antyku, średniowiecza, renesansu, baroku, oświecenia, współczesności, odwołując się do omówionych utworów literackich • wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich (np. kontekst biogra- 	<p>tury cechy klasycyzmu, sentymentalizmu</p> <ul style="list-style-type: none"> • omówić uniwersalność tekstów kultury poszczególnych epok • charakteryzować sylabizm jako system wersyfikacyjny • wyjaśnić pojęcie mitologizacji i demitologizacji • porównać rzeźbę <i>Eros alato</i> I. Mitoraja z tradycyjnym ujęciem tej postaci • określić swoje stanowisko wobec dorobku poszczególnych epok • omówić genezę narodzin sztuki aktorskiej w antyku i historię powstania teatru elżbietańskiego w Anglii XVI w. • wyjaśnić pojęcie postmodernizmu w kontekście fragmentu tekstu I. Calvino <i>Rycerz nieistniejący</i> • interpretować obraz (np. G. di Bondone, <i>Wypędzenie demonów z Arezzo</i>) • analizować środki wyrazu artystycznego w dziełach filmowych (np. <i>Bracie Słońcu, siostrze Księżycu</i>, reż. F. Zeffirellego, <i>Siódmej pieczęci</i> reż. I. Bergmana, <i>Dekameronie</i> D. Lelanda) • przypisać utwór liryczny do określonego typu lyryki • zdefiniować tragizm, ko- 	<p>przenośne znaczenie dzieła (metaforyczne, symboliczne, alegoryczne, paraboliczne)</p> <ul style="list-style-type: none"> • dokonać samodzielnej analizy i interpretacji dzieła sztuki, ze wskazaniem funkcji środków wyrazu specyficznych dla danej dziedziny sztuki • dostrzec zależności między tekstem literackim a innymi tekstami kultury • analizować tekst filozoficzny • wyjaśniać ideę kalokagatii jako kanonu piękna w starożytności • wykazać wpływ zasady „złotego podziału” na kanon piękna w antyku • wyjaśnić pojęcie kontra-postu, katabazy, orfizmu, reinterpretacji, agory • podać etymologię słów: tragedia, gimnazjon, Akademia Platona, Likejon • dyskutować na temat sensu cierpienia w kontekście poznanych utworów z poszczególnych epok • omówić konteksty kulturowe przywołane w różnych tekstach poszczególnych epok • wskazać różnorodne
--	---	---	--	---

	<p>rii opisu: podmiot liryczny („ja” liryczne, osoba mówiąca), bohater liryczny, narrator, monolog, świat przedstawiony</p> <ul style="list-style-type: none"> wykorzystywać w analizie tekstów literackich podstawową terminologię teoretycznoliteracką określić relacje między człowiekiem a Bogiem (bóstwem) zobrazowane w <i>Antygonie</i> Sofoklesa czy wybranych mitach, we fragmentach Biblii (np. Księdze Psalmów, Księdze Hioba, Księdze Koheleta, Apokalipsie itp.), tekstach kultury średniowiecznej (np. w <i>Bogurodzicy</i>, <i>Posłuchajcie, bracia miła</i>, <i>Boskiej Komedii</i> D. Alighieri itp.), dziełach renesansu (np. w <i>Trenach</i> i <i>Psalterzu Dawidowym</i> J. Kochanowskiego, w wybranych sonetach M. Sępa Szarzyńskiego itp.), tekstach doby baroku (np. w <i>Myślach</i> B. Pascala, <i>Marności</i> D. Naborowskiego), utworach oświeceniowych czy tekstach współczesnych (np. <i>Dżumie</i> A. Camusa, <i>Mistrzu i Malgorzacie</i> M. Bułhakowa) wymienić i wskazać pod- 	<p>ficzny dla <i>Trenów</i> J. Kochanowskiego)</p> <ul style="list-style-type: none"> odczytać nawiązania biblijne oraz mitologiczne w omawianych utworach z literatury współczesnej odczytać znaczenie podstawowych symboli w omawianych dziełach literackich wyjaśnić pojęcia: <i>chansons de geste</i>, literatura parnetyczna, tercyna, erotyk zinterpretować metaforyczne tytuły i podtytuły utworów wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> opisać następujące motywy i tematy literackie: miłość, wędrówka, przemiana, <i>vanitas</i>, śmierć, wędrówka po zaświatach, ojczyzna, cnota, <i>theatrum mundi</i>, odwołując się do omawianych utworów różnych epok scharakteryzować podstawowe założenia luteranizmu i kalwinizmu omówić problem władzy w kontekście <i>Makbeta</i> wyjaśnić pojęcia: <i>katharsis</i>, <i>hamatria</i>, <i>hybris</i>, <i>mimesis</i>, dualizm podać cechy wyróżniające kulturę określonych epok scharakteryzować styl 	<p>mizm i groteskę jako kategorie estetyczne, odwołując się do omówionych utworów</p> <ul style="list-style-type: none"> wskazać nawiązania do światopoglądu oraz estetyki antycznej w renesansie i oświeceniu, a także objaśnić przyczynę ich występowania rozpoznać w kulturze współczesnej inspiracje odnoszące się do idei antycznych, średniowiecznych, renesansowych, barokowych, oświeceniowych ocenić postawy bohaterów literackich 	<p>konteksty i nawiązania do epok minionych w kulturze współczesnej</p> <ul style="list-style-type: none"> scharakteryzować inne – poza franciszkanizmem – nurty filozoficzne doby średniowiecza (np. tomizm) uzasadnić funkcjonowanie elementów postmodernistycznych w <i>Rycerzu nieistniejącym</i> I. Calvino omówić historię zjawiska kultu postaci świętych w malarstwie średniowiecznym na dowolnie wybranym przykładzie (np. dzieł G. di Bondone, H. Melinga itp.) scharakteryzować funkcjonowanie przestrzeni w kontekście <i>Solaris</i> S. Lema
--	---	---	--	---

	<p>stawowe cechy typowych – dla wskazanych epok – gatunków literackich m.in. eposu, dramatu antycznego (tragedii greckiej), ody, psalmu, hymnu, pieśni, moralitetu, misterium, dramatu liturgicznego, planktu, żywotów świętych, trenu, komedii, sonetu, noweli włoskiej, dramatu szekspirowskiego, powieści, pamiętnika, listu, powiastki filozoficznej, poematu heroikomicznego, satyry, reportażu, powieści fantastyczno-naukowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • dostrzegać dualizm jako cechy średniowiecznego wyobrażenia świata • wyjaśnić pojęcia: archetyp, topos, wieki średnie, odrodzenie jako epoka przekraczania granic, barok jako epoka kontrastów, oświecenie – wiek rozumu, <i>dan-se macabre</i>, asceza, alegoria, apokryf, makiawelizm, horacjanizm, <i>non omnis moriar</i>, hiperbola, parafraza, oksymoron, elipsa, przerzutnia, paradoks, marinizm, konceptyzm, komizm • wymienić wzorce osobowe w kulturze średniowiecza i w epoce renesansu • nazywać najważniejsze 	<p>gotycki, romański, podając przykłady tych stylów architektonicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozpoznawać i interpretować motyw <i>deesis</i> • scharakteryzować kulturę dworską i rycerską w średniowieczu • omówić nawiązania do barokowego sarmatyzmu w kulturze XVIII w. • opisać rozwiązania narracyjne i kompozycyjne zastosowane w <i>Dżumie</i> A. Camusa, <i>Mistrzu i Malgorzacie</i> M. Bułhakowa, <i>Sokole</i> G. Boccaccia, <i>Cesarzu</i> R. Kapuścińskiego, <i>Przemysłnym Don Kichocie z Manczy</i> M. de Cervantesa, <i>Solaris</i> S. Lema • odczytać znaczenie metaforyczne dzieł malarskich, filmowych itp. • wykorzystać podstawowe konteksty do analizy i interpretacji utworów literackich (np. kontekst biograficzny, kontekst historyczny itp.) • wskazywać w tekstach filozoficznych odniesienia do kultury i filozofii poszczególnych epok • wykazać wpływ Horacego na twórczość J. Kochanowskiego 		
--	---	--	--	--

	<p>nurty filozoficzne i artystyczne oraz prądy myślowe omawianych epok (m.in. platonizm, neoplatonizm, epikureizm, stoicyzm, teocentryzm, franciszkanizm, humanizm, antropocentryzm, absolutyzm oświeceniowy, racjonalizm, sensualizm, empiryzm, materializm, deizm, ateizm, krytycyzm, relatywizm)</p> <ul style="list-style-type: none"> • wskazać w dziełach literackich wymienionych w <i>Podstawie programowej</i> realizację wymienionych powyżej haseł i prądów • scharakteryzować bohaterów utworów epickich i dramatycznych zawartych w <i>Lustrach świata</i>, wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> • wykorzystywać w analizie tekstów kultury wskazanych w <i>Podstawie programowej</i> znajomość terminów teoretycznoliterackich • wskazać najważniejsze środki stylistyczne i zabiegi językowe w tekstach kultury omawianych epok (np. epitet, metafora, apostrofa, pytanie retoryczne, oksymoron, przerzutnia) • odczytać znaczenie podstawowych symboli w tekstach kultury wskazanych 			
--	--	--	--	--

	<p>w <i>Podstawie programowej</i></p> <ul style="list-style-type: none"> • odnajdywać w tekście kultury nawiązania do innych dzieł (malarzkich, filmowych, teatralnych itp.) • wykazać obecność elementów literatury fantastycznonaukowej w <i>Solaris</i> Lema 			
Nauka o języku	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić pojęcia: język, teoria aktów mowy, związek frazeologiczny, retoryka, archaizm, etymologia, styl językowy • wymienić elementy tworzące język (leksyka + gramatyka) • nazwać i krótko scharakteryzować główne funkcje języka w tekście • dokonać podziału związków frazeologicznych według kryterium gramatycznego (tj. zwroty, wyrażenia, frazy) • określić stopień łączliwości związków frazeologicznych (tj. podział na związki frazeologiczne stałe, łączliwe i luźne) • podać źródła frazeologizmów (np. mitologia, Biblia, sztuka, historia) • wymienić i scharakteryzować ogólnie aspekty aktów mowy • wskazać zasady obowiązujące w wypowiedzi retorycznej 	<ul style="list-style-type: none"> • znaleźć w określonym tekście przykłady odpowiednich funkcji języka • określić dominującą w tekście funkcję wypowiedzi • zinterpretować zakończenie powieści <i>Mistrz i Małgorzata</i> M. Bułhakowa w kontekście teorii aktów mowy • przereklamować fragment utworu w ten sposób, by oddać rzeczywiste intencje (ilokucyjne) rozmówców • podać genezę i objaśnić znaczenie – najczęściej pojawiających się w tekstach – związków frazeologicznych o pochodzeniu biblijnym i mitologicznym • znaleźć w tekście przykłady zwrotów i figur retorycznych • omówić, na czym polega chwyt erystyczny • podać werbalne i niewerbalne środki wypowiedzi 	<ul style="list-style-type: none"> • ocenić na przykładach, czy ma do czynienia z lokucją, illokucją, czy perlokucją • przyporządkować charakterystyczne środki językowe poszczególnym funkcjom języka • wyjaśnić, kiedy cytowanie podnosi wartość tekstu, a kiedy może być przedmiotem oskarżenia o plagiat • przedstawić pochodzenie polszczyzny na tle języka praindoeuropejskiego • wyjaśnić zjawisko polszczyzny przedpiśmiennej i usytuować ją w procesie historycznym • analizować wypowiedzi bohaterów literackich (np. <i>Cesarza R. Kapuścińskiego</i>) i oceniać, w jakim stopniu naruszają oni kryteria poprawności językowej • oceniać poprawność przykładowych zachowań językowych • zdefiniować pojęcie akronimów internetowych • wskazać błędy w zakresie 	<ul style="list-style-type: none"> • wskazać środki stylistyczne i zabiegi językowe wpływające na różne funkcje języka w tekście literackim • dostrzegać związek języka z obrazem świata • określić pojęcie diatryby • opisać różnicę między czeskimi a polskimi formami tych samych wyrazów, wskazując zjawiska językowe w polskich formach • ocenić, co o bohaterach literackich (np. <i>Kandyda</i> Woltera, <i>Cesarza R. Kapuścińskiego</i>) mówi język, którym się posługują • wskazać w cytatach z dowolnego rodzaju tekstów literackich fragmenty przy należne do znanych stylów funkcjonalnych

	<p>rycznej</p> <ul style="list-style-type: none"> wymienić zwroty retoryczne (pytanie retoryczne, wykrzyknienie) wymienić figury retoryczne (apostrofa, wyliczenie, aluzja, gradacja, inwokacja, kontrast) dokonać streszczenia fragmentu tekstu, unikając wyliczeń, opisów, wyrażeń oceniających przedstawić okoliczności powstania języka polskie-go i wskazać, do której z rodzin języków słowiańskich przynależy nasz język ojczysty wymienić typy archaizmów podjąć próbę dokonania przekładu fragmentu tekstu staropolskiego na język współczesny przekształcić wypowiedzi pytające na rozkazujące bądź oznajmujące omówić, na czym polega redagowanie tekstu wymienić najważniejsze kryteria poprawności językowej (tj. kryterium wystarczalności języka, kryterium ekonomiczności języka, kryterium przydatności funkcjonalnej, kryterium uzualne) 	<ul style="list-style-type: none"> wskazać w przykładowym fragmencie zadanie o charakterze paradoksu oraz zadanie oceniające parafrazować wypowiedź wskazać w tekście staropolskim archaizmy fonetyczne, leksykalne i składniowe dokonać podziału języków słowiańskich, podając języki przynależne do poszczególnych rodzin języków (np. języki zachodniosłowiańskie, języki południowosłowiańskie, języki wschodniosłowiańskie) wskazać słowniki, które odnoszą się do staropolszczyzny i etymologii dokonać przekładu tekstu staropolskiego (np. fragmentu <i>Kazań sejmowych</i> P. Skargi) na język współczesny określić czynniki spełnienia w wypowiedzi kryterium poprawności językowej wskazać w tekście przykłady naruszenia kryterium poprawności językowej ocenić konstrukcje zdaniowe (lub grupy wyrazów) pod względem zgodności z normą językową oraz kryteriami poprawności językowej wskazywać kategorie błędów w tekście literackim 	<p>etykiety językowej w przykładowych e-mailach</p> <ul style="list-style-type: none"> przekształcić przykładowy tekst e-maila, unikając akronimów i emotikonów ocenić, jaką funkcję pełni dany styl językowy w wypowiedzi wskazać w cytacie z artykułu publicystycznego fragmenty przynależne do znanych mu stylów funkcjonalnych sparafrazować wypowiedź, w której przenikają się różne odmiany stylów językowych na tekst jednorodny stylistycznie 	
--	---	--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • podać najczęstsze typy błędów językowych (np. błędy leksykalne, błędy frazeologiczne, błędy fleksyjne, błędy składniowe, błędy słowotwórcze, błędy fonetyczne, błędy stylistyczne, błędy ortograficzne i interpunkcyjne) • posługiwać się pojęciem styl językowy • dostrzec różnice między odmianą mówioną a piisaną języka • zdefiniować pojęcie etykiety językowej • wskazać cechy wyróżniające etykietę barokową (np. podać ówczesne zwroty grzecznościowe oraz normy towarzyskie (np. formy powitań, traktowanie gości, sposoby wyrażania szacunku) i etykietę w czasach współczesnych • objaśnić pojęcie netykiety i wskazać wyznaczniki tego współczesnego zjawiska • omówić podział współczesnej polszczyzny, dokonując charakterystyki odmiany mówionej i pisanej oraz odmiany oficjalnej i nieoficjalnej • wymienić typy stylów językowych i ogólnie je scharakteryzować, podając cechy 	<ul style="list-style-type: none"> • wyjaśnić rolę powtórzeń w tekście retorycznym • objaśnić pojęcie stylizacji • porównać barokowe oraz współczesne zasady grzeczności i gościnności • oceniać zwroty grzecznościowe występujące współcześnie w sytuacjach oficjalnych i nie-oficjalnych • określić środki wpływające na perswazyjność wypowiedzi • podać przykłady zachowań sprzecznych z netykietą (np. agresji słownej, naruszenie dyskrecji) i ich konsekwencje • wyjaśnić pojęcie nadania (czyli artykulacji wypowiedzi) • wskazać elementy i konstrukcje obecne w wypowiedzi mówionej (np. zdania urwane, anakoluty, dygresje, emocjonalizmy) • podać cechy wyróżniające odmianę piisaną (np. dbałość o składnię, spójność itp.) • objaśnić pojęcie stylu funkcjonalnego języka • nazwać styl językowy zastosowany w przykładowych tekstach • podjąć próbę sparafrazowania wypowiedzi, 		
--	---	--	--	--

	<p>językowe danego stylu i okoliczności, w jakich występuje</p> <ul style="list-style-type: none"> • podjąć próbę ustalenia, do jakich stylów językowych przynależą przykładowe wypowiedzi bohaterów literackich (np. <i>Solaris</i> S. Lema) 	<p>w której przenikają się różne odmiany stylów językowych na tekst jedno-rodny stylistycznie</p> <ul style="list-style-type: none"> • ustalić, do jakich stylów językowych należą wybrane wypowiedzi bohaterów literackich (np. <i>Solaris</i> S. Lema) • wskazać na wybranych przykładach typowe dla danych stylów językowych wyrażenia i zwroty 		
Czytanie i rozumienie tekstu	<ul style="list-style-type: none"> • czytać ze zrozumieniem • streszczać tekst kultury lub jego fragment • odtworzyć informacje sformułowane wprost • wskazać główne przesłanie utworu (główną myśl) • zinterpretować sens fragmentów tekstu kultury (np. rozdziału, akapitu, zdań itp.) 	<ul style="list-style-type: none"> • określić funkcję środków językowych w tekście retorycznym • rozpoznać ironię w tekście • sformułować tezę tekstu bądź fragmentu tekstu • podać argumenty na rzecz tezy • odróżnić argumenty od przykładów oraz tezę od hipotezy • rozpoznać relacje kompozycyjne między poszczególnymi fragmentami (akapitami) tekstu • oddzielić informację od opinii • posługiwać się cytatami 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnić retorykę od erystyki • wyjaśnić mechanizmy powstawania wypowiedzi ironicznej • rozpoznać i określić typ nadawcy oraz typ adresata tekstu • rozpoznać charakterystyczne cechy stylu i języka tekstu • nazwać środki językowe i określić ich funkcje w tekście • wskazać cechy gatunkowe tekstu 	<ul style="list-style-type: none"> • odróżnić prawdę od fałszu i szczerą od kłamstwa w wypowiedzi językowej • scharakteryzować podstawowe chwyttery erystyczne • odróżnić od siebie wypowiedź perswazyjną i manipulacyjną • zanalizować okres retoryczny jako zamkniętą całość myślowo-stylistyczną • wykorzystywać analizowane teksty naukowe (krytyczne, teoretycznoliterackie) i filozoficzne jako kontekst interpretacyjny dla utworów literackich • czytać tekst kultury ze uwzględnieniem różnych płaszczyzn interpretacyjnych (np. symbolicznych, dosłownych itp.) • odczytywać w tekście kultury nawiązania do

				rozmaitych stylów i konwencji artystycznych oraz kategorii estetycznych
Tworzenie wypowiedzi ustnych i pisemnych	<ul style="list-style-type: none"> • posługiwać się komunikatywnie językiem w mowie i piśmie • tworzyć dłuższą wypowiedź literacką lub pisemną zgodnie z regułami jej organizacji, zgodnością z tematem, odpowiednią leksyką itp. • sporządzać plan wypowiedzi ustnej lub pisemnej (tzw. konspekt) • tworzyć wypowiedzi w ten sposób, by chociaż częściowo wykazywały właściwe zrozumienie tematu • wybrać teksty kultury służące do realizacji określonego tematu • stosować w wypowiedzi pisemnej zasadę trójdzielnej kompozycji (tj. wstęp, rozwinięcie, zakończenie) • pisać zgodnie z etykietą językową np. życzenia dla nowożeńców, gratulacje z okazji objęcia nowego stanowiska, kondolencje, zaproszenie itp.) • odtwarzać najważniejsze sądy i opinie na temat epok literackich, tekstów kultury itp. 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukać podstawowe pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji danego tematu • samodzielnie korzystać ze słowników i leksykonów • ułożyć szkicowy plan oraz przygotować na jego podstawie wypowiedź ustną bądź pisemną • skomponować wypowiedź składającą się ze wstępu, rozwinięcia i zakończenia • formułować wnioski interpretacyjne oparte na samodzielnej analizie tekstu • zastosować czytelny podział akapitowy w pracy pisemnej • posługiwać się cytatami w funkcji argumentacyjnej • posługiwać się na ogół poprawną polszczyzną (w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni) • podjąć próbę skomponowania wypowiedzi w sposób zaplanowany i nieschematyczny • napisać przemówienie z wykorzystaniem zwrotów i figur retorycznych 	<ul style="list-style-type: none"> • wyszukać różnorodne pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji danego tematu • sporządzić poprawny opis bibliograficzny książki i artykułu oraz zapisów elektronicznych • korzystać z różnorodnych źródeł informacji • selekcjonować materiał, przywoływać tylko informacje istotne z punktu widzenia tematu • posługiwać się terminologią historyczną i teoretycznoliteracką oraz językoznawczą • sformułować hipotezę badawczą w odniesieniu do tematu • podsumować rozważania (uogólnić wnioski wynikające z analizy i interpretacji tekstu) • łączyć akapity, używając wskaźników zespolenia • posługiwać się poprawną polszczyzną (w zakresie wymowy, fleksji, leksyki, frazeologii, składni) • posługiwać się stylem stosownym do sytuacji wypowiedzi • przestrzegać zasad etykiety językowej podczas rozmowy, dyskusji, negocjacji • zająć i uzasadnić stanowisko 	<ul style="list-style-type: none"> • samodzielnie gromadzić i porządkować materiały z różnych źródeł dotyczące języka, literatury, filmu oraz innych dziedzin sztuki • podporządkować kompozycję wypowiedzi własnemu zamysłowi interpretacyjnemu • skutecznie unikać szablonów i schematów językowych • posługiwać się różnorodnym słownictwem i urozmaiconą składnią • posługiwać się stylem stosownym do sytuacji, komunikatywnym, o wyraźnych cechach indywidualnych • funkcjonalnie wykorzystywać pozawerbalne środki komunikacji (mowa ciała, intonacja, ton głosu) w wypowiedzi ustnej

	<ul style="list-style-type: none"> • wykonać przynajmniej połowę obowiązkowych zadań 	<ul style="list-style-type: none"> • zabrać głos w dyskusji • wykonać bez pomocy nauczyciela większość ćwiczeń i zadań realizowanych na zajęciach 	<p>w dyskusji z odwołaniem się do utworu, cytatu, kontekstu lub wiedzy o epoce</p> <ul style="list-style-type: none"> • wyszukać różnorodne pozycje z literatury przedmiotu służącej realizacji zadanego tematu • sporządzić poprawny opis bibliograficzny książki i artykułu oraz zapisów elektronicznych • korzystać z różnorodnych źródeł informacji • aktywnie uczestniczyć w większości lekcji 	
--	---	---	---	--

OCENĘ CELUJĄCĄ może otrzymać uczeń, który spełnia wszystkie wymagania kryterialne na ocenę bardzo dobrą, a ponadto w wypowiedziach ustnych i pisemnych odwołuje się do treści pozaprogramowych (wykazując się szczególną wiedzą, umiejętnościami, erudycyjnością, oryginalnym i twórczym ujęciem tematu itp.). Ocena celująca przewidziana jest również dla laureatów olimpiad języka polskiego, konkursów przedmiotowych lub uczniów podejmujących własne, udane próby literackie.